

Голас Радзімы

№ 2 (1884)
10 студзеня 1985 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Гэтая вясёлая дзятва живе ў вёсцы Навасёлкі калгаса імя Суворова Пастаўскага раёна Віцебскай вобласці. Пакуль бацькі на працы, малыя знаходзяцца ў дзіцячым садзе, які пабудаваны на цэнтральнай сядзібе гаспадаркі. Яны тут і накормлены, і дагледжаны. Выхавацелі ім і казку раскажуць, і цікавым гульням навучаць. Дзіцячы сад у калгасе — адна з прыкмет росту сацыяльнага ўзроўню беларускай вёскі. [Працяг фотарэпартажу з калгаса імя Суворова змешчаны на 3-й стар.].

падзеі · людзі · факты

падзеі · людзі · факты

падзеі · людзі · факты

«МАЛЫ» ПЕРАПІС

САЦЫЯЛЬНА-
ДЭМАГРАФІЧНАЕ
АБСЛЕДАВАННЕ

У першай палове студзеня ў СССР праводзілася выбарчае сацыяльна-дэмаграфічнае абследаванне насельніцтва. Мэта яго — прасачыць змены, якія адбыліся ў нашым грамадстве за апошнія шэсць гадоў, што прайшлі пасля ўсесаюзнага перапісу насельніцтва.

Праграма абследавання ўключала шырокае кола пытанняў. Перш за ўсё — гэта праблемы, звязаныя з працоўнымі рэсурсамі краіны. Дадзеныя «малага» перапісу дазваляць паўней ахарактарызаваць насельніцтва, занятае ў хатняй і падсобнай гаспадарцы, размеркаванне яго па полу і ўзросту, дапамогуць выявіць, якая яго частка і пры якіх умовах магла б удзельнічаць у гарадскай вытворчасці.

Раздзел аб шлюбе і нараджэннях даць звесткі, напрыклад, пра стабільнасць сем'яў, колькасць дзяцей, якую збіраюцца мець жанчыны.

Статыстыкі цікавіліся таксама думкай насельніцтва пра тое, якія сацыяльныя праблемы патрабуюць першачарговага вырашэння. Меліся на ўвазе пытанні паліпашэння жыллёвых умоў, забеспячэння прадуктамі харчавання і прамысловымі таварамі, медыцынскага і бытавога абслугоўвання, удасканалвання работ транспарту.

Сацыяльна-дэмаграфічнае абследаванне ахапіла пяць працэнтаў насельніцтва СССР.

ДЗЯРЖАЎНЫЯ ПРЭМІІ

ЛАЎРЭАТЫ 1984 ГОДА

Напярэдадні Новага года ЦК Кампартыі Беларусі і Саветам Міністраў рэспублікі прынята пастанова аб прысуджэнні Дзяржаўных прэмій Беларускай ССР 1984 года лепшым работнікам прамысловасці, будаўніцтва і сферы абслугоўвання, працаўнікам сельскай гаспадаркі, навукоўцам, дзеячам літаратуры, мастацтва і архітэктуры.

Сярод лаўрэатаў 1984 года — маларыцкі тэхнік з Пінска Яўгенія Актэсяк, трактарыст калгаса «Новы шлях» Кобрынскага раёна Брэсцкай вобласці Мікалай Лясняк, брыгадзір палыводчай брыгады саўгаса «Рассвет» Мінскага раёна Леанід Малаткоў. У галіне навукі і тэхнікі Дзяржаўнымі прэміямі БССР адзначаны дзевяць работ. Дзесць прэмій прысуджаны дзеячам літаратуры і мастацтва, у тым ліку Уладзіміру Караткевічу (пасмяротна) за раман «Чорны замак Альшанскі». У галіне архітэктуры прэмія прысуджана аўтарскаму калектыву на чале з Юрыем Шпітам за планіроўку і забудову горада Наваполацка.

ГОСЦІ З-ЗА МЯЖЫ

Чатыры дні ў Мінску знаходзілася дэлегацыя гарадскога савета амерыканскага горада-пабраціма Дэтройта на чале са старшынёй гарадскога савета Эрмай Хендэрсон. Госці мелі гутарку ў Мінскім гарадскім Саваце народных дэпутатаў, наведалі Цэнтральную музычную школу, музеі Беларускай сталіцы, аглядаць станцыі Мінскага метрапалітэна, зрабілі паездку па гораду. Амерыканская дэлегацыя пабывала таксама на Мінскім заводзе халадзільнікаў і ў адной з гарадскіх паліклінік.

НА ЗДЫМКУ: госці з ЗША ў музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

НОВЫ ЗАВОД

ХОЙНЦКІ
СЫРАРОБЧЫ

Больш пяцісот тон малака ў суткі будзе перапрацоўваць новы сыраробчы завод у Хойніках.

Кожную раніцу да магутнага халадзільніка пад'язджаюць дзесяткі малакавозаў: з чатырох бліжэйшых раёнаў Гомельскай вобласці пастаўляюць сыравіну новаму заводу малочнатаварных фермы. Цяпер «пашахонскі» сыр і смятану, пастэрызаванае малако і сыры, кефір, «кастрамскі» сыр, многа іншай малочнай прадукцыі будзе адпраўляць штодзённа ў гандлёвую сетку новы сыраробчы завод.

АЙЧЫННАЯ МАРКА

МІЛЬЯРДНЫ
ПАДШЫПНІК

Гадавая вытворчасць падшпынікаў у нашай краіне перавысіла мільярд штук. Галіна, якая нарадзілася паўстагоддзя назад, стабільна забяспечвае растуць патрэбнасці прамысловасці ў гэтых важных дэталях. Напярэдадні навагодняга свята на Адзінаццатым Дзяржаўным падшпыніковым заводзе ў Мінску быў сабраны юбілейны мільярдны падшпынік.

Падшпыніковы завод у Мінску — адно з перадавых прадпрыемстваў галіны. У 1951 годзе тут быў выраблены першы беларускі падшпынік. За гады, што прайшлі пасля таго, завод некалькі разоў мадэрнізаваўся. Зараз большая частка тэхналагічных працэсаў тут пераведзена на прагрэсіўнае абсталяванне. Сёння завод выпускае шырокі асартымент дэталей — ад двухсоткілаграмовых да малосенных, вагой некалькі грамаў. Іх ставяць на станкі, у буравыя ўстаноўкі, легкавыя аўтамабілі, трактары...

АУТАМАТЫЗАЦЫЯ

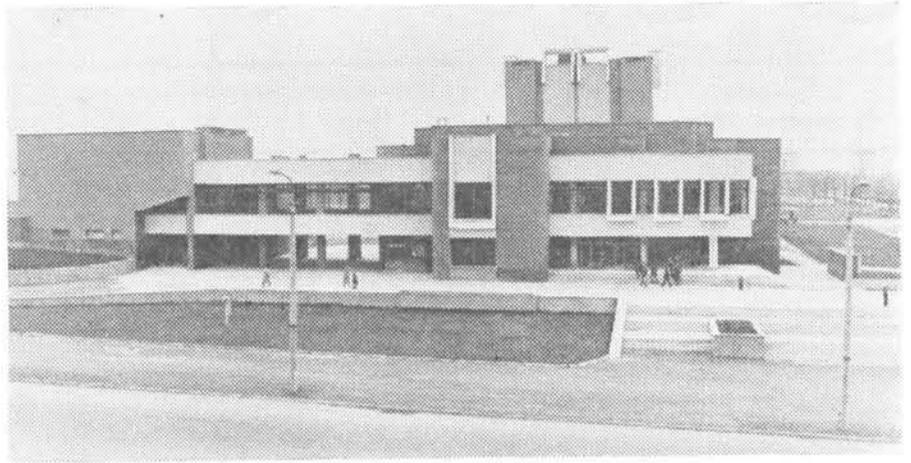
РОБАТ-ЮВЕЛІР

Доўгі час лічылася, што апрацоўка алмазаў пад сілу толькі чалавечым рукамі. І вось чаму: ювеліры маюць справу з брыльянтамі, размер якіх трохі большы за макавае зярнітка. Як кажуць, тонкая работа.

Абвергнуць гэты погляд узяліся інжынеры і канструктары гомельскага заводу «Крышталь». Яны стварылі аўтамат для падшліфоўкі граней алмазаў. Усяго ўжо дзейнічае каля двухсот аўтаматычных маніпулятараў, устаноўленых на рабочих месцах аграншчыкаў.

Восем граней наносяць яны на алмазны паўфабрыкат, пакідаючы на долю рабочых толькі дапрацоўку вырабу. Цяпер заводскія спецыялісты займаюцца павышэннем «кваліфікацыі» робатаў. У канструктарскім бюро заканчваецца распрацоўка даку-

НОВАБУДОУЛІ

Яшчэ адзін палац вырас у Беларускай сталіцы. Збудаваны ён для працаўнікоў Мінскага вытворчага тонкасукоднага аб'яднання. У новым Палацы культуры — глядзельная, лекцыйная і танцавальная залы, бібліятэка, памяшканні для рэпетыцый калектываў мастацкай самадзейнасці, утульнае кафэ. Тут праводзяць свой вольны час рабочыя і служачыя прадпрыемства і іх сем'і.

ментацыі на маніпулятар трэцяга пакалення з больш шырокімі магчымасцямі.

АХОВА ЗДРОУЯ

НАВАСЕЛЛІ
Ў МЕДЫКАЎ

Трыццатая па ліку гарадская паліклініка адкрыта ў адным з мікрараёнаў Гомеля. Яна зможа штодзённа абслугоўваць да чатырохсот чалавек.

Сетка лячэбных і аздараўленчых устаноў вобласці пастаянна расшыраецца. Нямала бальніц і паліклінік узводзіцца на сродкі калгасаў, саўгасаў і прамысловых прадпрыемстваў. Напрыклад, не трэба цяпер выязджаць у райцэнтр за медыцынскай дапамогай працаўнікам эксперыментальнай базы «Уваравічы» Буда-Кашалёўскага раёна. Неабходнае лячэнне і кансультацыі яны атрымаюць у новай бальніцы.

Паліпашаецца медыцынскае абслугоўванне і на прамысловых прадпрыемствах. Новыя гарадкі здароўя выраслі ў мікрараёне вытворчага аб'яднання «Гомсельмаш» і металургічнага заводу ў Жлобіне.

А неўзабаве адсвяткуюць наваселлі яшчэ адна паліклініка ў Гомелі, цэнтральная бальніца ў Ельскім раёне, шэраг калгасных медпунктаў.

СЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ

НА АСУШАНЫХ
ЗЕМЛЯХ

У спецыялізаваным калгасе «Зэльвянка» Зэльвенскага раёна на Гродзеншчыне ўступіў у строй буйнейшы ў рэспубліцы міжгаспадарчы завод па вытворчасці травяной і хвойнай мукі, поўнарацыённых брыкетаў і камбікармоў. Прадпрыемства, пабудаванае на меліяраваных угоддзях у некалькі этапаў, разлічана на выпуск 53 тысяч тон фуражу ў год.

З дапамогай вучоных тут укаранёна эфектыўная тэхналогія круглагадовай вытворчасці збалансаваных на бялку і іншых кампанентах кармоў. Фуражнае зерне і салому, якія паступаюць цяпер на завод з гаспадарак раёна, пасля перапрацоўкі і абгажэння спецыяльнымі дабаўкамі вяртаюцца назад у выглядзе камбікармоў і брыкетаў.

У Гродзенскай вобласці за апошні час пабудаваны на асушаных землях пяць буйных міжгаспадарчых прадпрыемстваў.

СЯБРУЮЦЬ ДЗЕЦІ

ПОПЛЕЧ З РАВЕСНІКАМІ

Савецкі камітэт абароны міру аб'явіў падзяку клубу інтэрнацыянальнай дружбы «Чырвоны гваздзік» Крынічанскай сярэдняй школы Мазырскага раёна, а клуб інтэрнацыянальнай дружбы «Маладая гвардыя» балгарскага горада Габрава прыняў яго ў ганаровыя члены.

Такога высокага прызнання ма-

зырскія школьнікі ўдасцоены за вялікую работу па ўмацаванню дружбы паміж моладдзю розных краін. За два апошнія гады яны пералічылі ў Фонд міру каля тысячы рублёў, аказалі матэрыяльную дапамогу дзецям Лівана, Афганістана, Кампучыі, Анголы, Нікарагуа. Школьнікі вядуць вялікую перапіску з ровеснікамі з усіх брацкіх рэспублік нашай краіны і многімі здзіўляючымі замежнымі арганізацыямі.

ДА НАШАГА СТАЛА

Цяплічны камбінат саўгаса «Рудакова» круглы год пастаўляе свежую гародніну жыхарам горада Віцебска. Зімой тут вырошчваюцца гуркі, памідоры, цыбуля, радыс, іншае зялёнава.

ВЕСТНІ АДУСЮЛЬ

БРЭСТ. Прыгожы будынак арыгінальнай архітэктуры з'явіўся ў мікрараёне Усход. У трохпавярховым фізкультурна-аздараўленчым камбінаце тры залы, два плавальныя басейны, сауны, душавыя, пакоі адпачынку і масажныя кабінеты.

ЧЭРЫКАЎ. Напярэдадні навагодняга свята ў вёсцы Вепрын — цэнтральнай сядзібе калгаса «Бальшавік» здадзена ў эксплуатацыю новая бальніца. Пабудавана яна за кошт сродкаў гаспадаркі.

БЯРОЗА. Мясцовыя краязнаўцы арганізавалі ў вёсках запіс на магнітафонную плёнку расказаў ветэранаў вайны аб герачных франтавых і партызанскіх буднях. Многія з іх увайдуч у мемарыяльную фанатэку раённага гісторыка-рэвалюцыйнага музея.

ГОМЕЛЬ. Вакальна-інструментальны ансамбль «Сябры» Гомельскай абласной філармоніі пералічыў дзве тысячы рублёў за некалькі канцэртаў у фонд XII Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў, які адбудзецца сёлета ў Маскве.

Дзяржава і чалавек

«НЕПРАФСАЮЗНЫЯ» ГРОШЫ ПРАФСАЮЗА

Якімі матэрыяльнымі сродкамі валодае заводскі прафсаюз, на які ў калектыве ўскладзена вырашэнне канкрэтных сацыяльных задач? Шукаючы адказ на гэтае пытанне, журналіст пабыў у магілёўскім вытворчым аб'яднанні «Хімвалакно».

Магіляўчан я выбраў не выпадкова. «Хімвалакно» — буйнейшае ў сваёй галіне прадпрыемства ў СССР. Тэхнічныя і тэкстыльныя ніці, валокны і плёнка, нятканыя матэрыялы накіроўваюцца адсюль у адрасы амаль паўтары тысячы заводаў і фабрык краіны. Там яны ідуць на выраб штучнага футра і будаўнічай пластыку, тканін для адзення і абалонак для кілбас, упакоўкі і бытавых фільтраў, кінаплёнкі і дываноў. Штодзённы аб'ём вытворчасці тут — звыш 1,5 мільёна рублёў.

Ведаў я і іншае: хімічная тэхналогія заўсёды звязана з пэўнай шкоднасцю, і для 22,5 тысячы працуючых трэба падтрымліваць дастаткова спрыяльныя ўмовы быту і адпачынку. І тут у мясцовага прафсаюза клопатаў асабліва многа.

Час у невялікага штата вызваленых работнікаў прафкома распісаны на мінутах: прыём рабочых, наведванне цэхаў, «бытобак», дзіцячых садоў, нарады з адміністрацыяй... Таму з намеснікам старшыні прафкома аб'яднання Віктарам Сітнікавым мы гутарылі, што называецца, па ходу справы, пабыўшы разам на працягу дня ў многіх «гарачых кропках» прадпрыемства.

— Ніколі не думаў, што на прафсаюзнай пасадзе давядзецца асвойваць новую для сябе прафесію — фінансіста, — прызнаецца Віктар

Сітнікаў. — Да выбарнага тры гады назад у прафком працаваў начальнікам змены. Лічыў, што нядрэнна знаёмы і з прафсаюзнай дзейнасцю: быў намеснікам старшыні цэхавага камітэта. Але толькі цяпер даведаўся, якімі вялікімі сродкамі рэальна «варочае» наша прафсаюзная арганізацыя. Фактычна мы адказныя за расходаванне каля дзевяці мільёнаў рублёў у год.

— Адкуль жа такія грошы? За кошт членскіх узносаў столькі не збяраецца.

— «Чыста» прафсаюзных сродкаў (адлічэнні ад узносаў), сапраўды, не многа, усяго каля чвэрці мільёна. Астатнія грошы з розных фондаў прадпрыемства, якія адміністрацыя не мае права расходваць без нашай санкцыі.

— Маюцца на ўвазе фонды матэрыяльнага зааховання, сацыяльна-культурнага развіцця...

— Не толькі гэтыя, але і фонды, на першы погляд, непасрэдна вытворчага прызначэння. Напрыклад, капітальнага будаўніцтва, адкуль бяруцца асноўныя асігнаванні на ўзвядзенне жылля для рабочых, ці фонд развіцця вытворчасці, які расходуюцца на набыццё новага абсталявання. Практычна кожны сур'ёзны каштарыс, які складаецца ў аб'яднанні, зацвярджаецца прафсаюзам. А гэта — непасрэдная магчымасць выкарыстоўваць матэрыяльныя рычагі для паляпшэння ўмоў працы, быту і адпачынку нашых хімікаў.

Разам з Віктарам Сітнікавым мы прыехалі ў санаторый-прафілакторый аб'яднання — «Сосны». Гэта пяціпавярховы корпус, які знаходзіцца за паўгадзіны язды ад горада. За год на прафсаюзных пуцёўках тут без адрыў ад работы адпачываюць і праходзяць прафілактычнае лячэнне каля 6 тысяч чалавек. Большасць — бясплатна (кошт курсу — 125 рублёў), астатнія — за трэць кошту. Будаўніцтва заводскай прафсаюзнай здраўніцы, з улікам медыцынскага абсталявання, ужо абышлося ў 2,3 мільёна рублёў. Але апошнім часам у прафком сталі паступаць нараканні ад адпачываючых: не ўсе паспявалі прайсці курс водалячэння з-за недахопу мінеральных ваннаў.

— Мы хадзілі перад адміністрацыяй і дабіліся выдзялення яшчэ 280 тысяч на тэрміновае будаўніцтва новага корпуса водалячэбніцы, — гаворыць Віктар Сітнікаў.

Пасля «Соснаў» мы апынуліся ў жылым мікрараёне хімікаў Задняпроўскі. Тут прадстаўнік прафкома аглядаў падрыхтаваны да здачы ў эксплуатацыю новы 144-кватэрны жылы дом.

— Жыллё, бадай, самая складаная на сёння праблема, — каменціруе Сітнікаў. — Будзем многа: 400—450 кватэр у год. Толькі сёлага з фонду капітальнага будаўніцтва на непразмысловую групу (жыллё, дзіцячыя сады і іншае) аб'яднаннем выдзелена 2,7 мільёна рублёў. Прафсаюз сваіх грошай на будаўніцтва не асігнуе, але

дыктуе палітыку ў гэтай галіне. Напрыклад, па нашаму рашэнню асабліва ўвага цяпер удзяляецца жыллю для моладзі. У аб'яднанні 15 інтэрнатаў, з іх 6 — для маладажонаў. Кожная сям'я мае там асобны пакой, кухню і можа ў нармальным умовах чакаць атрымання ўласнай кватэры. На прапановы рабочых зменены тыповыя праекты планіроўкі дамоў. У іх стала больш трохпакаёвых кватэр, на якія павышаны попыт. Сочыць прафком і за льготнай чаргой для многадзетных сямей. Яны атрымліваюць кватэры ў два-тры разы хутчэй. Нарэшце, апошняя акцыя нашага прафсаюза ў гэтай галіне — вырашэнне пытання аб павелічэнні асігнаванняў на жыллё. Савет Міністраў СССР па нашай просьбе дазволіў выкарыстоўваць для гэтых мэт на тры мільёны рублёў у год з фондаў капітальнага будаўніцтва.

Вяртаючыся на завод, мы заехалі ў новы Палац культуры і тэхнікі аб'яднання. На яго збудаванне, паведамілі мне, затрачана 5,6 мільёна рублёў з цэнтралізаваных крыніц.

І ўсё ж справы будаўнічых — далёка не адзінай сфера выкарыстання матэрыяльных паўнамоцтваў прафсаюза. Я адчуў гэта ў час сустрэчы ў цэху вытворчасці сінтэтычнага валакна № 1 галаўнога прадпрыемства. Рабочыя запрасілі суды прадстаўніка прафкома для праверкі іх скаргаў. Прэтэнзіі былі да ўзроўню асветленасці рабо-

чых месцаў. Віктар Сітнікаў паведаміў, што кіраўніцтва камбіната азнаёмлена са скаргай і на ўстаноўку новых святільнікаў выдзелена 15 тысяч рублёў. Але гэта мера часовая, дадаў ён. Патрэбна поўная рэканструкцыя цэха і замена старога абсталявання.

— Кантроль за паляпшэннем умоў працы — гэта таксама ў многім манеўр сродкамі. — тлумачыць Віктар Сітнікаў. — Штогод на замену абсталявання і рэканструкцыю цэхаў выдаткоўваюцца многія сотні тысяч рублёў. Задача прафсаюза — сачыць за іх размеркаваннем, каб пры гэтым захоўваліся не толькі вытворчыя, але і сацыяльныя інтарэсы. Плюс да гэтага больш за 330 тысяч рублёў штогод мы маем для ўкаранення мерапрыемстваў па ахове працы і тэхніцы бяспекі.

— Значыць, у прынцыпе, на беднасць ваш прафсаюз не скардзіцца?

— Добраму гаспадару грошай заўсёды мала, — смяецца мой субяседнік. — А калі сур'ёзна, то праблем яшчэ многа, і без дадатковых сродкаў іх не вырашыць. Трэба пабудаваць яшчэ некалькі дзіцячых садоў да тых 24, што ёсць, інтэрнатаў, расшырыць базу адпачынку і спартыўныя збудаванні, дабудаваць піянерскі лагер на беразе Чорнага мора, нарэшце, працягваць мадэрнізацыю вытворчасці... Але рэзервы тут, я лічу, у руках самога прафсаюза. Гэта далейшае развіццё сацыялістычнага спаборніцтва. Лепш станем працаваць — большы будзе прыбытак у прадпрыемства, большыя адлічэнні на сацыяльныя патрэбы.

Вячаслаў ХАДАСОЎСКІ.

Уздоўж калгаснай вуліцы яркім святлом зіхацяць ліхтары. У наш час гэтым, зразумела, нікога не здзівіш, але тут, у калгасе імя Суворова, ліхтары вельмі падобныя па форме на тыя, што стаяць у Маскве на Пушкінскай плошчы. Таму вёска выглядае прыгожай і нават у будні дзень здаецца нейкай святочнай. Амаль на кожным кроку тут можна ўбачыць нешта незвычайнае, зробленае з добрым мастацкім густам.

Будаўніцтва ў калгасе вядзецца з размахам. За чатыры апошнія гады тут збудзена навасёлам амаль 100 кватэр, узведзены школа, дзіцячы сад, пральня. У хуткім часе будзе свая паліклініка, Дом механізатара, кіна- і танцавальная залы.

...Рана ў гэтыя студзеньскія дні надыходзіць вечар. На вуліцах, у кватэрах калгаснікаў запальваецца святло. З класаў музычнай школы льюцца гукі чароўнай музыкі. Другі год 52 хлопчыкі і дзяўчынкі вучацца іграць на баянах, акардэонах, фартэпіяна. А ў суседнім пакоі гучаць народныя песні. Тут праводзяць сваю чарговую рэпетыцыю удзельнікі калгаснай мастацкай самадзейнасці. У гэты ж час у школьнай класе — цікавая сустрэча з удзельнікам Вялікай Айчыннай вайны Пятром Дубовікам. Ветэран прыйшоў да школьнікаў, каб падзяліцца ўспамінамі. Ён вызваляў Украіну, Польшчу, дайшоў да Берліна.

НА ЗДЫМКАХ: ветэран вайны Пятро ДУБОВІК сярод школьнікаў; адна з лепшых даярак калгаса — Зоя ПЕРАПЕЧЫНА; удзельнікі мастацкай самадзейнасці калгаса.

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

НА ВУЛІЦЫ ВЯСКОВАЙ

ВІНШУЮЦЬ ЗЕМЛЯКІ

Паважаныя работнікі рэдакцыі газеты «Голас Радзімы»!

Дазвольце павіншаваць вас, увесь народ Беларусі з Новым годам. Жадаю, каб ён прынёс усім вам многа радасці, шчасця, поспехаў і добрага здароўя. Няхай ваша дзейнасць будзе яшчэ больш плённай, каб яркае сонейка ззяла на мірным небе!

Клара ГОРДУС.

Бельгія.

Віншуюць многанациональны народ вялікага Савецкага Саюза з Новым, 1985 годам! Жадаем, каб ён быў мірным і прынёс усім здароўе і шчасце, а нашай любімай Радзіме — новых грандыёзных поспехаў і працвітання!

Надзея і Рыгор МАРТЫНЮКІ.

Канада.

Я хачу павіншаваць вас з Новым годам, пажадаць вам, усяму беларускаму народу, іншым народам Савецкага Саюза ўсяго добрага. Я хачу яшчэ пажадаць, каб усе людзі на зямлі жылі ў міры і дружбе!

Браніслаў АУГУСЦІНОВІЧ.

ФРГ.

Дарагі калектыў рэдакцыі «Голасу Радзімы»! Прыміце самыя шчырыя віншаванні з Новым, 1985 годам ад вашага земляка. Жадаю добрага

здароўя, шчасця, поспехаў у працы і мірнага працвітання Радзімы!

Саламон РУТКОЎСКІ.

ФРГ.

Дарагія сябры!

Сардэчна віншую работнікаў Беларускага таварыства «Радзіма», газеты «Голас Радзімы» і ў вашай асобе ўвесь савецкі народ з Новым годам!

Хай 1985 год будзе лепшым і больш багатым на добрыя падзеі, чым год мінулы. Хай заўсёды будзе мірнае і чыстае неба над нашай планетай, спакой і радасць на Зямлі!

Аляксандр БУТА.

Англія.

Паважаныя супрацоўнікі таварыства «Радзіма» і рэдакцыі газеты «Голас Радзімы»!

Ад імя Боомскага аддзела ССГ у Бельгіі віншуюць усіх вас, ад усяго сэрца жадаем вам моцнага здароўя, шчасця ў жыцці і далейшых поспехаў у вашай карыснай і патрэбнай рабоце па ўмацаванню дружбы і ўзаемаразумення паміж усімі народамі свету.

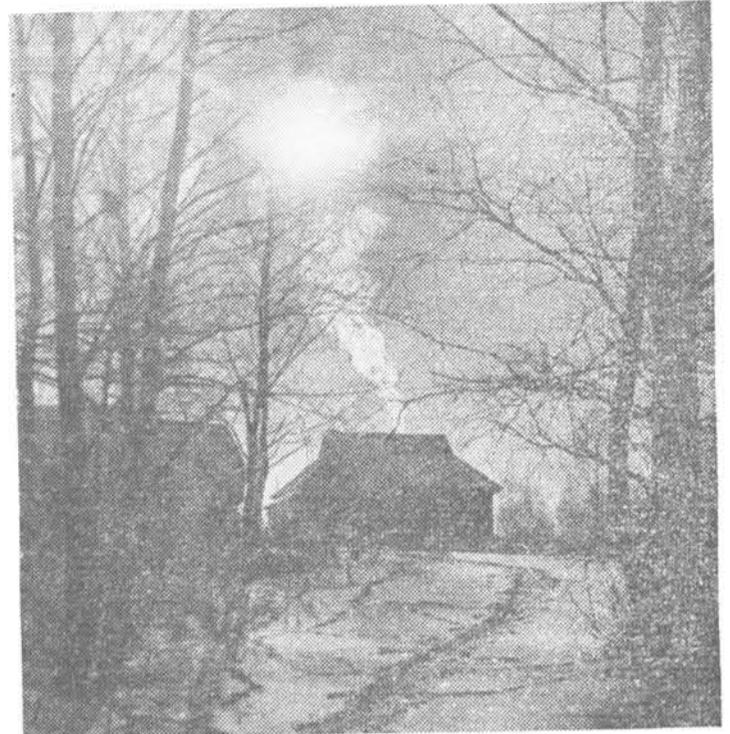
Няхай новы, 1985 год, і ўсе наступныя будуць мірнымі і шчаслівымі!

Старшыня Боомскага аддзела ССГ

П. ЧАПУХІНА.

Намеснік старшыні Л. ГЕРАСІМАВА.

Бельгія.

Зімовая раніца ў вёсцы.

Фота В. ЧУМАКОВА.

ЗНАЧНЫ НАВУКОВЫ ТВОР ПА ГІСТОРЫІ ВЫЗВАЛЕНЧАГА РУХУ ў БЕЛАРУСІ

ЯК АДНО ЦЭЛАЕ

Выдадзены першы том трохтомнай працы «Усенародная барацьба ў Беларусі супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў». Гэта значны навуковы твор па гісторыі вызваленчага руху ў Беларусі. Аўтарскі калектыў адкачаў на цэлы шэраг тэарэтычных і практычных пытанняў, якія адносяцца да гісторыі зараджання і далейшага развіцця партызанскай і падпольнай барацьбы ў Беларусі ў першы перыяд Вялікай Айчыннай вайны — чэрвень 1941 — лістапад 1942 года.

Рабоце над кнігай папярэднічаў вывучэнне багатага архіўнага і дакументальнага матэрыялу (толькі ў партыйным архіве Інстытута гісторыі партыі пры ЦК КП Беларусі былі прааналізаваны дакументы 900 фондаў), які знаходзіліся ў нашай краіне і за мяжой.

Захоп Беларусі быў найгалоўнейшай мэтай гітлераўцаў, таму што праз нашу рэспубліку пралягаў найкарацейшы шлях ад дзяржаўнай граніцы да сэрца нашай Радзімы — Масквы. Ужо адразу пасля 22 чэрвеня 1941 года фашысты пачалі на нашай тэрыторыі ажыццяўляць чалавечанаблюдніцкія планы «Барбароса», «Ост» і іншыя. Па гэтых планах 75 працэнтаў Беларусі падлягалі знішчэнню, астатня — анічыванню. Тэрыторыя рэспублікі дзялілася на самастойныя акругі. Такім чынам, беларускі народ як нацыя павінен быў знікнуць.

Пра тое, наколькі жорсткім быў «новы парадак», які насаджалі фашысты, сведчаць самі фашысты. Эміль Гольц 28 чэрвеня 1941 года запісаў: «На доўгім мы праехалі Баранавічы, Горад разгромлены. Але яшчэ не ўсё зроблена. На дарозе ад Міра да Стоўбцаў мы размаўлялі з насельніцтвам мовай кулямётаў. Крыкі, стогны, кроў, слёзы і многа трупцаў. Ніякага жалю мы не адчувалі. У кожным мястэчку, у кожнай вёсцы пры відзе людзей у мяне чэшучца рукі. Хочацца пастрэляць з пісталета па натоўпу. Спадзяюся, што хутка сюды прыйдуць атрады СС і зробяць тое, што не паспелі зрабіць мы». Іганес Гердэр, 25 жніўня таго ж года: «Мы кідаем ручныя гранаты ў жылыя дамы. Дамы вельмі хутка гараць. Агонь пераходзіць на іншыя хаты. Прыгожае відзішча! Людзі плачуць, а мы смяёмся над слязьмі. Мы спалілі такім чынам вёсак дзесяць». 29 жніўня: «У адной вёсцы мы схпілі першых, што трапіліся. 12 жыхароў і адвалі на могілкі. Прымуслі іх капаць сабе прасторную і глыбокую магілу. Славінам няма і не можа быць ніякай літасці. Праклятая гуманнасць нам не патрэбна».

Акупацыйны рэжым пацвярджаў гітлераўскую расавую тэорыю. У дакладнай запісцы генеральны камісар Кубэ пісаў 31 ліпеня 1942 года: «За апошнія дзесяць тыдняў у Беларусі ліквідавана каля 55 тысяч яўрэяў. У Мінскай вобласці яўрэі амаль поўнаццю знішчаны».

Аднак ні крывавае тэрор, ні палітыка генацыду — нішто не змагло зламаць народ, які змагаўся за святую справу свабоды. «Паміраем, але не

здаёмся!» — гэтыя словы, як клятву, сказалі перад сваім апошнім боем абаронцы Брэсцкай крэпасці. Таксама можна і бясстрашна вялі барацьбу з захопнікамі партызаны і падпольшчыкі.

Працоўныя рэспублікі ганарацца, што ў тую суровую пару жорсткага ваявання проціборства дзвюх сістэм, дзвюх ідэалогій, двух укладаў жыцця Беларусь была стойкім баявым злучэннем. Акупанты патрылі яе тэрыторыю, як і іншыя часова занятыя землі, турмамі і канцлагерамі, шыбеніцамі і паліцэйскімі зацэнкамі, селі разбураць, гора і смерць. Аднак і ў гэтых умовах аковы тыраніі рэалізаваліся і штодзённа і штогадзінна. Не выпадкова адзін з кіраўнікоў паліцыі бяспекі і СД у данясенні свайму начальніку наведвалі 11 верасня 1942 года: «...Наша прапаганда не дабілася якой-небудзь сур'ёзнага поспеху супраць існуючай партызанскай улады».

Адно з першых партызанскіх фарміраванняў — атрад удзельніка рэвалюцыйнага руху ў былой Заходняй Беларусі, грамадзянскай вайны ў Іспаніі В. Каржа. Першымі ў яго ўступілі члены Камуністычнай партыі Карнілаў, В. Харужая, Г. Карасёў, Ф. Кунькоў, камсамольцы Ш. Бярковіч, В. Ліфаньцёў і інш. Вера Харужая пісала 6 жніўня 1941 года: «Атрад цесна звязаны з мясцовым насельніцтвам, выдзе па магчымасці растлумачальную работу і карыстаецца вялікай падтрымкай вясковага актыву. З'яўленне партызан у вёсцы, мясцова-сяцях, занятых немцамі, выклікае вялікае натхненне сярод сялян. Калгаснікі вельмі ахвотна забяспечваюць партызан прадуктамі, інфармуюць аб існуючых падзеях, аб руху і дзеяннях немцаў, паказваюць дарогу, папярэджваюць аб небяспецы».

Летам 1941 года ўся краіна даведдалася аб слаўных баявых справах народных месціцаў пад камандаваннем Ц. Бумажкова. 6 жніўня 1941 года яму і Ф. Паўлюскаму было прысвоена высокае званне Героя Савецкага Саюза.

Там, дзе сёння на дзесяткі кіламетраў раскінуліся палі і лугі саўгаса «Загальскі», у гады вайны былі непраходныя лясы і балоты. У цэнтры гэтага рэгіёна было сухое, парослае густым, маляўнічым лесам месца, празванае «востраў Зыслаў». Тут і размясціўся Мінскі падпольны абком Кампартыі Беларусі на чале з В. Казловым. Гэтаму партыйнаму камітэту належыць вялікая роля ў мабілізацыі працоўных на адпор ворагу. У гады вайны партызанскія фарміраванні Мінскай вобласці налічвалі 43 партызанскія брыгады, больш за 55 тысяч партызан. Сёння на крутым касаворы Зыслава ўзвышаецца манумент у памяць аб слаўных баявых подзвігах Мінскага падпольнага абкома партыі.

Цяжкасцей было няма. Часам не хапала вопыту выдзення падпольнай барацьбы. Гэта прыводзіла да праваў, гібель патрыётаў. Напрыклад, у першыя дні акупацыі толькі ў Хойніцкім раёне загінула ад рук карнікаў

каля 80 членаў падпольных арганізацый. Да апошняга дыхання трымаліся ў зацэнках СД, але не выдалі таварышаў мінскія патрыёты К. Трус, В. Шчарбацэвіч, яе сын Валодзя, Н. Янушкевіч, Калгасніца С. Каменская ўспамінае: «Аднойчы я схілілася над Вольгай Шчарбацэвіч, гаварыць яна ўжо не магла, толькі шаптала: «Хто застанецца ў жывых, адмоццеце за нашы мукі, за нашых братоў і сёстраў. Біце ворага, не давайце яму праходу, падрываўце яго рух на кожным кроку... Перамога будзе за намі, хоць нас і не будзе ў жывых». 26 кастрычніка 1941 года іх навеслі».

К канцу 1942 года партызаны разграмілі 24 штабы войскаў часцей і злучэнняў, падбілі 398 танкаў і бронемашыны, збілі ў паветры і спалілі на зямлі 181 самалёт, пусцілі пад адхон 1 180 войскаў эшалонаў і 7 бронепаяздоў.

Палітычнае і дзяржаўнае кіраўніцтва фашысцкай Германіі пры стварэнні сваіх авантурыстычных праектаў мела надзею на наяўнасць нібыта ў нашай краіне нейкай апазіцыі сацыялізму, міжнацыянальных рознагалоссяў. Але ва ўсім гэтым, як і ў многім іншым, яно моцна пралічылася. Гітлераўцам з самага пачатку іх уварвання на нашу тэрыторыю процістаяла згуртаваная дзяржава. Адною з крыніц яе невычэрпнай сілы быў пралетарскі інтэрнацыяналізм, непарушная дружба савецкіх народаў.

У 114 партызанскіх атрадах у канцы 1942 года было 16,6 працэнта рабочых, 61,7 калгаснікаў, 21,7 — служачых. Асноўную масу складалі беларусы — 65,1 працэнта, рускія — 26,4, украінцы — 3,2, прадстаўнікі іншых нацыянальнасцей — 5,3. Гэта значыць, ужо з самага пачатку барацьбы савецкіх людзей супраць акупантаў мела ўсенародны, інтэрнацыянальны характар.

Паспяховае пераадоленне цяжкасцей першага перыяду вайны яшчэ раз пацвердзіла сілу і магутнасць дзяржавы, заснаванай на саюзе рабочых і сялян, вернасці ідэалам сацыялізму, яшчэ раз паказала справядлівасць слоў У. І. Леніна аб тым, што ніякая сіла ў свеце, колькі б зла, бедстваў і мучэнняў яна ні магла прынесці яшчэ мільёнам і сотням мільёнаў людзей, асноўных заваў нашай рэвалюцыі не возьме назад, бо гэта ўжо цяпер не «нашы», а сусветнагістарычныя заваўны.

У заключэнне яшчэ раз хочацца сказаць, што ў Беларускай рэспубліцы выйшла цікавая кніга, і гэта з'яўляецца не толькі важкім укладам у навуковае асветленне праблем усенароднай барацьбы ў тыле ворага, але і выкрывае спробы буржуазных ідэолагаў, якія пад відам аб'ектыўнасці, нявывучанасці з'яў імінуцца фальсіфікаваць агульнапрызнаную навукова даказаную канцэпцыю гісторыі зараджання і развіцця на часова акупіраванай зямлі партызанскага і падпольнага руху.

Югеній БАРАНОЎСКІ,
кандыдат гістарычных навук.

На прасторах Родны ПЕРЕМЕНЫ В ПУСТЫНЕ

Большыя перемены прайшлі за годы Советскай улады в Туркмени, отметившей в 1984 году свое шестидесятилетие. Некогда отсталый край превратился в высоко развитую индустриально-аграрную республику. Она поставила другим советским республикам нефть и нефтепродукты, природный газ и машины, хлопок и химические удобрения. Ассортимент последних недавно расширился за счет продукции крупного завода азотных удобрений, построенного в городе Мары.

Председатель Марыского областного исполкома Советов народных депутатов Реджеп Аннаев рассказывает о переменах, которые произошли в области:

— Еще в справочниках шестидесяти годов наша область значилась как сугубо аграрная: мы производили в основном хлопок. Но вот сюда пришла большая вода: от Амударьи в глубь туркменских пустынь был проведен Каракумский канал. Сейчас его длина превышает 1100 километров. Мир не знает подобного переброса вод. Ручкообразная река орошает ныне земли четырех областей республики. В нашей области большая вода дала толчок развитию промышленности. Приведу только один пример. 60 лет назад годовая выработка электроэнергии в республике составляла немногим более полутора миллионов киловатт-часов. Ныне такое количество производит только одна Марыская тепловая электростанция.

20 лет назад в республике началась промышленная добыча газа: скважина на месторождении Ачак дала первые кубометры голубого топлива. А сегодня мощная газовая «река» — магистраль Средняя Азия — Центр — вбирает в себя «кручи» почти с двадцати газоконденсатных месторождений.

Итак, в Мары есть вода, энергия и газ (неподалеку расположено Шатлыкское газоконденсатное месторождение). Такое благоприятное сочетание и объясняет, почему в одном из самых жарких районов страны (годовой перепад температур здесь 100 градусов) сооружен крупный завод азотных удобрений. В его строительстве принимали участие многие союзные республики.

Когда завод заработает на полную мощность (765 тысяч тонн селитры в год), он будет обеспечивать азотными удобрениями земледельцев всех республик Средней Азии. Это позволит увеличить производство сельхозпродукции на тех же площадях в полтора раза.

(АПН).

ПАВАЖАННЯ ЧЫТАЧЫ!

Набліжаецца 40-годдзе гістарычнай перамогі сіл антыгітлераўскай кааліцыі над фашызмам. Другая сусветная вайна была самай кровапралітнай у гісторыі чалавецтва, яна забрала дзесяткі мільёнаў жыццяў. За гады фашысцкай акупацыі многія народы на сабе зведалі, які лёс быў падрыхтаваны ім ідэолагамі нацызму, наваўленымі «звышчалавекамі».

Мы ганарымся тым, што рашаючы ўклад у барацьбу з фашызмам унесла наша Радзіма, многанацыянальны савецкі народ. Для Савецкага Саюза Вялікая Айчынная вайна 1941—1945 гадоў была вызваленчай. Гэта была ўпартая і самаадданая барацьба за права жыць на сваёй зямлі, ісці наперад дарогай Вялікага Кастрычніка, будаваць шчаслівую

будучыню свайго народа. І галоўнай апорай у гэтай схватцы з лютым ворагам была партыя камуністаў. У гады вайны савецкі народ, які праявіў масавы гераізм і мужнасць, не толькі адстаяў гонар, свабоду і незалежнасць сваёй сацыялістычнай Радзімы, але і выратаваў народы Еўропы ад пагрозы фашысцкага заняволення. Гістарычная перамога савецкага народа ў Вялікай Айчынай вайне пераканаўча даказала ўсяму свету перавагі сацыялістычнага ладу, яго вялікія эканамічныя, сацыяльна-палітычныя і духоўныя магчымасці.

У сувязі з 40-годдзем Вялікай Перамогі Беларускае таварыства «Радзіма» і рэдакцыя газеты «Голас Радзімы» прапаноўваюць замежным суайчыннікам прыняць удзел у віктарыне

УВАЖАЕМЫЕ ЧИТАТЕЛИ!

Пribлижается 40-летие исторической победы сил антигитлеровской коалиции над фашизмом. Вторая мировая война была самой кровопролитной в истории человечества, она унесла десятки миллионов жизней. За годы фашистской оккупации многие народы на себе испытали, какая судьба была уготована им идеологами нацизма, новоявленными «сверхчеловеками».

Мы гордимся тем, что решающий вклад в борьбу с фашизмом внесла наша Родина, многонациональный советский народ. Для Советского Союза Великая Отечественная война 1941—1945 годов была освободительной. Это была упорная и самоотверженная борьба за право жить на своей земле, идти вперед дорогой Великого

Октября, строить счастливое будущее своего народа. И главной опорой в этой схватке с лютым врагом была партия коммунистов. В годы войны советский народ, проявивший массовый героизм и мужество, не только отстоял честь, свободу и независимость своей социалистической Родины, но и спас народы Европы от угрозы фашистского порабощения. Историческая победа советского народа в Великой Отечественной войне убедительно доказала всему миру преимущества социалистического строя, его огромные экономические, социально-политические и духовные возможности. В связи с 40-летием Великой Победы Белорусское общество «Радзіма» и редакция газеты «Голас Радзімы» предлагают зарубежным соотечественникам принять участие в викторине

ВЯЛІКАЯ АЙЧЫННАЯ ВАЙНА: ЯК КАВАЛАСЯ ПЕРАМОГА ВЕЛИКАЯ ОТЕЧЕСТВЕННАЯ ВОЙНА: КАК КОВАЛАСЬ ПОБЕДА

1. Як і калі пачалася Вялікая Айчынная вайна?
2. Сімвалам мужнасці і гераізму савецкага народа стала абарона Брэсцкай крэпасці. Што ведаеце вы пра гэту падзею?
3. Назавіце важнейшыя бітвы Вялікай Айчынай вайны. Калі і дзе яны адбываліся?
4. Некаторыя з гарадоў нашай краіны носяць ганаровае званне «Горад-герой». Назавіце іх. За што і калі было прысвоена гэта званне Мінску?
5. Беларусь называюць партызанскай рэспублікай. Чаму? Што вы ведаеце пра партызанскі рух і падпольную барацьбу ў Беларусі?
6. Нямала савецкіх людзей змагалася ў радах Супраціўлення ў розных краінах Еўропы. За гэта многія з іх удасцюны вышэйшых узнагарод нашай краіны і тых дзяржаў, на тэрыторыі якіх яны ваявалі. Каго з іх вы можаце назваць?
7. Буржуазная прапаганда ў некаторых краінах Захаду стараецца прынізіць ролю Савецкага Саюза ў перамозе над фашызмам. Некаторыя асмеляюцца нават сцвярджаць, што галоўныя баі адбываліся не на Усходнім, а на Заходнім фронце. Аднак яны забываюць упам'януць пра тое, што на працягу некалькіх гадоў наша краіна фактычна сам-насам змагалася з фашысцкай Германіяй і яе сатэлітамі, у той час як саюзнікі па розных прычынах адцягвалі пачатак ваенных дзеянняў на тэрыторыі Еўропы. Калі павінен быў адкрыцца другі фронт? Калі ён фактычна быў адкрыты?
8. Якія краіны Еўропы былі вызвалены Савецкай Арміяй?
9. Кім і калі быў узняты сцяг Перамогі над рэйхстагам?
10. Назавіце імёны савецкіх военачальнікаў, якія вызначыліся ў Вялікай Айчынай вайне.
11. Якія вы ведаеце баявыя ўзнагароды СССР? Якая вышэйшая ўзнагарода за воінскую доблесць? Колькі беларусаў было ўдасцюена яе за гады вайны?
12. Вайна забрала мільёны чалавечых жыццяў. Колькі загінула савецкіх людзей? Якія страты іншых краін антыгітлераўскай кааліцыі, што ўдзельнічалі ў вайне?
13. Тэма Вялікай Айчынай вайны шырока адлюстравана ў савецкай літаратуры, у мастацтве. Якія кнігі савецкіх аўтараў вы читалі? Назавіце імёны беларускіх пісьменнікаў, паэтаў, мастакоў, якія стварылі найбольш вядомыя творы на гэтую тэму.
14. Ці глядзелі вы кінафільм «Невядомая вайна»? Якія думкі і пачуцці ён у вас выклікаў?

Многія з нашых замежных чытачоў у час другой сусветнай вайны ўдзельнічалі ў камітэтах дапамогі Радзіме, ваявалі супраць гітлераўскай Германіі ў складзе арміі нашых саюзнікаў, нямала выхадцаў з Савецкага Саюза прайшлі праз пекла канцлагераў і фашысцкага палону. Мы прасілі б таксама падзяліцца думкамі і пра гэта, успомніць перажытае.

Прыняць удзел у віктарыне могуць замежныя суайчыннікі і члены іх сем'яў. Адказы можна прысылаць на любой еўрапейскай мове.

Для пераможцаў заснаваны наступныя прызы:

Першы — адзін. Запрашэнне Беларускага таварыства «Радзіма» наведзець нашу рэспубліку, тэрмін паездкі — 10 дзён.

Другі — два. Каштоўныя падарункі.

Трэці — пяць. Наборы бела-

рускіх сувеніраў ці мастацкія альбомы аб Беларусі.

Пяць заахвочальных прызоў — кнігі.

Адказы на пытанні віктарыны прысылаць па аднаму з наступных адрасоў:

БССР, г. Мінск, вул. Захарова, 23. Беларускае таварыства «Радзіма».

БССР, г. Мінск, Ленінскі праспект, 44.

Рэдакцыя газеты «Голас Радзімы».

Адказы прымаюцца да 30 красавіка 1985 года.

Вынікі віктарыны і імёны пераможцаў будуць апублікаваны ў газеце.

ПРЕЗІДЫУМ БЕЛАРУСКАГА
ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»
РЕДАКЦЫЯ ГАЗЕТЫ
«ГОЛАС РАДЗІМЫ»

1. Как и когда началась Великая Отечественная война?
2. Символом мужества и героизма советского народа стала оборона Брестской крепости. Что знаете вы об этом событии?
3. Назовите важнейшие сражения Великой Отечественной войны. Когда и где они происходили?
4. Некоторые из городов нашей страны носят почетное звание «Город-герой». Назовите их. За что и когда было присвоено это звание Минску?
5. Белоруссию называют партизанской республикой. Почему? Что вы знаете о партизанском движении и подпольной борьбе в Белоруссии?
6. Немало советских людей сражалось в рядах Сопротивления в разных странах Европы. За это многие из них удостоены высших наград нашей страны и тех государств, на территории которых они воевали. Кого из них вы можете назвать?
7. Буржуазная пропаганда в некоторых странах Запада старается приуменьшить роль Советского Союза в победе над фашизмом. Некоторые осмеливаются даже утверждать, что главные сражения происходили не на Восточном, а на Западном фронте. Однако они забывают упомянуть о том, что в течение нескольких лет наша страна фактически один на один сражалась с фашистской Германией и ее сателлитами, в то время как союзники под различными предлогами оттягивали начало военных действий на территории Европы. Когда должен был открыться второй фронт? Когда он фактически был открыт?
8. Какие страны Европы были освобождены Советской Армией?
9. Кем и когда было водружено знамя Победы над рейхстагом?
10. Назовите имена советских военачальников, особо отличившихся в Великой Отечественной войне.
11. Какие вы знаете боевые награды СССР? Какая высшая награда за воинскую доблесть? Сколько белорусов было удостоено ее за годы войны?
12. Война унесла миллионы человеческих жизней. Сколько погибло советских людей? Каковы потери других стран антигитлеровской коалиции, участвовавших в войне?
13. Тема Великой Отечественной войны широко отражена в советской литературе, в искусстве. Какие книги советских авторов вы читали? Назовите имена белорусских писателей, поэтов, художников, создавших наиболее известные произведения на эту тему.
14. Смотрели ли вы кинофильм «Неизвестная война»? Какие мысли и чувства он у вас вызвал?

Многие из наших зарубежных читателей во время второй мировой войны участвовали в комитетах помощи Родине, воевали против гитлеровской Германии в составе армий наших союзников, немало выходцев из Советского Союза прошли через ад концлагерей и фашистского плена. Мы просили бы также поделиться мыслями и об этом, вспомнить пережитое.

Принять участие в викторине могут зарубежные соотечественники и члены их семей. Ответы можно присылать на любом европейском языке.

Для победителей учреждены следующие призы:

Первый — один. Приглашение Белорусского общества «Радзіма» посетить нашу республику, срок поездки — 10 дней.

Вторых — два. Ценные подарки.

Третьих — пять. Наборы бела-

руских сувениров или художественные альбомы о Белоруссии.

Пять поощрительных призов — книги.

Ответы на вопросы викторины присылайте по одному из следующих адресов:

БССР, Минск, ул. Захарова, 23. Белорусское общество «Радзіма».

БССР, г. Минск, Ленинский проспект, 44.

Редакция газеты «Голас Радзімы».

Ответы принимаются до 30 апреля 1985 года.

Результаты викторины и имена победителей будут опубликованы в газете.

ПРЕЗИДИУМ БЕЛАРУССКОГО
ОБЩЕСТВА «РАДЗІМА»
РЕДАКЦИЯ ГАЗЕТЫ
«ГОЛАС РАДЗІМЫ»

МАСТАЦКАМУ ФОНДУ БССР — 40 ГАДОЎ

ДЗЕЛЯ ДУХОЎНЫХ НАБЫТКАЎ

Вялікай выстаўкай, што заняла ўсю экспазіцыйную плошчу мінскага Палаца мастацтва, Саюз мастакоў БССР адзначыў у канцы 1984 года юбілей свайго Мастацкага фонду.

АХІНАЕ СОТНІ ЛЮДЗЕЙ

Што такое калгас, Савет народных дэпутатаў, нашы пастаянныя чытачы ведаюць добра. І пры нагодзе могуць расказаць сваім замежным субсідэнтам пра гэтыя выключна савецкія паняцці, успомніць гісторыю іх узнікнення, растлумачыць, як прымаюць у калгас або каго выбіраюць у Савет. Мастацкі

фарбы, пэндзлі, палатно... Грошы на будні і святы. Сітуацыя, вядома, не новая. Колькі мастакоў розных эпох пабылі ў ёй, сярод іх і сучасныя вядомыя. Але якія нечалавечыя намаганні часам даводзілася ім прыкладваць, каб выйсці з цяжкага матэрыяльнага становішча! Чытаем цяпер біяграфію такой слаўтасці і з жалем думаем, як марна згаралі сілы ў барацьбе за існаванне, і, пэўна ж, чалавек не паспеў сказаць таго, што мог, каб меў што-дзень хлеб і пэндзаль.

Дык вось якраз пра ўмовы жыцця і працы сённяшняга творцы патурбуецца наш Мастацкі фонд. Талент у Савецкай дзяржаве лічыцца каштоўнасцю ўсенароднай.

дуць» спецыялісты з адпаведнай падрыхтоўкай, усе творчыя — вырашаюцца самімі мастакамі. Фонд — разгалінаваная шматпрофільная гаспадарка. Яна мае майстэрні для індывідуальнай работы жывапісцаў, графікаў, скульптараў, уключае Мінскі мастацка-вытворчы камбінат, дзе ёсць асобны цэх для тыражавання твораў графікі, наладжаны выраб скульптур і шмат што іншае. А на камбінаце прыкладнога мастацтва ў Барысаве ткуць габелены. Пра іх мастацкія якасці сведчыць той факт, што ў 1980 годзе мастакі М. Савіцкі і А. Кішчанка разам з групай ткачых былі ўдасцены Дзяржаўнай прэміяй БССР.

наляпшэнне ўмоў працы сваіх членаў.

ГАРАНТЫЯ ЯКАСЦІ

Калі заказчык мае справу з Мастацкім фондам БССР, ён можа быць упэўнены ў якасці работы. За свае грошы ён атрымае высокапрафесійны твор. Вядома, гэта будзе плён таленту і творчай фантазіі, умельства самога мастака. Вынікі тут планавальны і прадказваць немагчыма. Але нешта параіць аўтару, падказаць, ухваліць ці адмовіць можа мастацкі савет. Гэта выбарны орган, які складаецца з 7—11 мастакоў, на два з паловай гады зацверджаных праўленнем фонду. Мастацкія саветы (іх некалькі, па розных відах мастацтва) прымаюць і ацэньваюць (у грашовым выражэнні) усё, што зроблена для заказчыкаў. Мастак павінен паказаць сваю працу савету некалькі разоў. Спачатку — эскіз, а потым завершаны твор. (Зазначу, што пры размеркаванні заказаў абавязкова ўлічваецца схільнасць чалавека да той ці іншай тэмы, яго жаданні і ўзровень майстэрства). Членамі савета, як правіла, выбіраюцца аўтарытэтыныя людзі, з выразнай грамадзянскай пазіцыяй, тактоўныя, добразачыльныя. Цяпер, напрыклад, рэспубліканскі экспертна-манументальны савет узначальвае М. Рыжанкоў, станковы — У. Пасюкевіч, мастацкі савет пры салоне-магазіне — М. Назарчук. Яны здольны не толькі парадавацца і павіншаваць аўтара з удачай, а перш-наперш падказаць маладому мастаку, дзе ён невыразна выказае сваю думку, паўтарае знойдзенае іншымі і г. д. А некаму са старэйшых могуць параіць пашукаць новую форму, смялей эксперыментавать, завастаць тэму. Пасяджэнні саветаў часам ператвараюцца ў гарачыя спрэчкі. Мастакі — людзі эмацыянальныя. Але яны шчыра і зацікаўлена шукаюць ісціну ў гэтых спрэчках, бо адчуваюць адказнасць за ўвасабленне сродкамі мастацтва высокіх ідэалаў савецкага грамадства, за выхаванне добрага густу ў мільёнаў людзей.

ПАДАРОЖЖА У ЧАСЕ

І ПРАСТОРЫ

Асноўны аб'ём работ, якія даводзіцца выконваць членам Мастацкага фонду БССР, — гэта манументальна-афарміцельскія заказы. Яны даюць адчувальны прыбытак, забяспечваюць высокую заробковую плату аўтарам. Але ж матэрыяльныя даброты для мастака не галоўнае. Сама творчасць, яе прызнанне мацней грэюць душу. Адсюль такія актыўны ўдзел жывапісцаў, графікаў, скульптараў, «прыкладнікоў» у выстаўках, што праводзяцца ў Маскве, Мінску, абласных гарадах. Па традыцыі менавіта ў творах станковых жанраў мастацтвазнаўцы «бачаць» аблічча мастака, заўважаюць эвалюцыю яго творчасці, кола праблем, сюжэтаў, вобразаў. Словам, уводзяць імя ў гісторыю.

Значу, што выстаўкі ў нас стратныя: білеты танныя, а выставачныя залы будуруюцца з усімі сучаснымі зручнасцямі, абслугоўвае іх шмат людзей. (Дарэчы, стратныя і тэатры. Дзяржава штогод дае ім мільёны рублёў датацыяў). Мінскаму Палацу мастацтва і выставачным залам у абласных цэнтрах Мастацкі фонд БССР сам выдае фі-

нансавую дапамогу. З уласных прыбыткаў ён бярэ сродкі і на закупку твораў з рэспубліканскіх і персанальных выставак, фарміруе такім чынам перасоўныя выстаўкі, якія глядзяць потым жыхары Беларусі, іншых савецкіх рэспублік, а часам і замежных краін.

Працуючы над уласным творам, нікім не заказаным і не планавым (вось яна, тая слаўная свабода творчасці, адсутнасцю якой так любяць палехаць сваіх чытачоў замежныя «знаўцы» нашага жыцця), мастак можа ўзяць у Фондзе беззваротную пазыку або атрымаць аванс, калі ён мае намер прадаць Фонду сваю карціну ці скульптуру з той выстаўкі, да якой рыхтуе яе. Калі патрэбна сабраць нейкі матэрыял — зрабіць натурныя замалёўкі, скажам, мастак можа паехаць у камандзіроўку, месяцдругі бясплатна жыць у Доме творчасці... Нават кошт нейкага дарагога матэрыялу, калі яго вымагае ідэя твора, аплаціць Фонд. Так спаквалі пераразмяркоўваюцца матэрыяльныя сродкі дзеля духоўных набыткаў. Нязменным ж застаюцца мастакоўскія пошукі і сумненні, радасці і адчай, прызнанне гледачоў... І зноў усё спачатку. Не кожная задума вырастае ў шэдэўр. Але кожная ўзбагачае душу аўтара, умацоўвае яго крылы для вандровак у часе і прасторы.

РАЗВІЦЦЕ ТРАДЫЦЫЙ

Мы ўсё вядзем гаворку пра мастакоў-прафесіяналаў. Бясспрэчна, гэта галоўная сіла Мастацкага фонду БССР — амаль 500 чалавек. Але ў яго сістэме працуюць яшчэ больш за 200 народных умельцаў — майстроў саломалляцтва, апрацоўкі дрэва і бяросты, ткачоў, ганчароў. Камісія на рабоце з народнымі майстрамі Саюза мастакоў БССР штогод праводзіць экспедыцыі, у самых аддаленых кутках рэспублікі адшуквае і далучае да раней вядомых новых самабытных аўтараў. Іх творы паступаюць на продаж у цэнтральны салон-магазін Мастацкага фонду БССР у Мінску, на выстаўкі. Так, з прыхільнасцю сустрэла грамадства персанальныя выстаўкі разьбяроў В. Альшэўскага, А. Пупко, А. Дудо, А. Сірэнкі, экспанаваліся таксама маляваныя дываны, узорнае ткацтва з вёсак Макраны і Семяжава Капыльскага раёна. Салон-магазін амаль штомесяц наладжвае персанальныя выстаўкі-продажы. Вырабы народных майстроў Беларусі былі і на ВДНГ у Маскве, і на кірмашах у Кіеве, на іх паступаюць заказы з розных краін свету. Так, у 1984 годзе унікальныя ўзоры народнай творчасці былі адпраўлены ў Англію. А ў цэлым больш чым на сто тысяч рублёў прададзена за год такіх традыцыйных і нязменна самабытных кошыкаў, збаночкаў, саламяных птушак і конікаў, поцілак, ручнікоў... Звычайных, простых рэчаў, якія служылі нашым дзядзям-прадзедам, а цяпер усё часцей выступаюць у ролі сувеніраў, узораў майстэрства і густу народа, матэрыялізаванай памяці пра вытокі. Брунцэ дагледжаныя крынічкі народнай творчасці, жывяць, узбагачаюць фантазію прафесійных мастакоў, спрыяюць яе адметнасці, арыгінальнасці. І зваротная сувязь адбываецца. Бо адной справай заняты гэтыя людзі — талентам сваім служаць народу, савецкаму грамадству.

Валянціна ТРЫГУБОВІЧ.

Габелен «Купалле» Г. СТАСЕВІЧА — адна з работ, што экспануюцца на выстаўцы, прысвечанай 40-годдзю Мастацкага фонду БССР.

фонд БССР, пра які ў нас пойдзе гаворка, таксама з'ява, якая не мае аналагаў у заходнім свеце. Толькі пішучы пра яе менш, бо сваім крылом яна ахінае сотні тысячы людзей, а не мільёны, як калгас ці Савет. Аднак і тут у выніках працы зацікаўлена ўсё грамадства.

Членамі фонду з'яўляюцца мастакі — людзі, адораныя ад прыроды, адукаваныя, прафесійна падрыхтаваныя. У кожнага свае інтарэсы, свае схільнасці і спецыялізацыя. Кожны марыць уразіць свет уласнымі творамі. І вось уявіце, такі летуценнік, паглыблены ў свой духоўны свет, выходзіць са сцен Інстытута, дзе яго талент гранілі вопытныя педагогі, дзе да яго паслуг былі бясплатныя майстэрні, натуршчыкі і г. д. Чалавек поўны задум і планаў, жадання працаваць над іх увасабленнем... А перад ім раптам узнікаюць празічныя пытанні: патрэбна майстэрня,

Таму грамадства імкнецца падтрымаць кожнага мастака. Зразумела, каб карысць была ўзаемнай. Пры гэтым не меркантильныя пытанні бяруць верх, хоць і гэта не абмінаецца, а клопат пра эстэтычнае выхаванне мільёнаў людзей, стварэнне духоўных каштоўнасцей.

Мастацкі фонд — «гэта знойдзеная самім жыццём форма сувязі і супрацоўніцтва мастацтва і народнай гаспадаркі ў цэлым». Значым, што з'ява гэтая агульнасаюзная. Існуе Мастацкі фонд СССР, яго аддзяленні ёсць у многіх буйных гарадах. Такія ж структура і рэспубліканскіх. Аддзяленні Мастацкага фонду БССР — ва ўсіх абласных цэнтрах, а майстэрні дык і ў многіх райцэнтрах. Кіруе ўсёй работай фонду праўленне, якое выбіраецца з ліку членаў Саюза мастакоў на агульным з'ездзе арганізацыі. Гаспадарчыя, фінансавыя пытанні «вя-

ПАСРЭДНІК!
МАНАПАЛІСТ!

Адкуль Мастацкі фонд бярэ сродкі на будаўніцтва, утрыманне ўсіх гэтых гаспадарчых аб'ектаў? Як грамадская арганізацыя, ён не фінансуецца з дзяржаўнага бюджэту. Крыніца даходаў — заказы прадпрыемстваў, арганізацый, устаноў, калгасаў і саўгасаў. Гэта можа быць наглядная агітацыя для сельскага Дома культуры ці распрацоўка інтэр'ераў сталічнай гасцініцы, мемарыяльная дошка ці помнік на брацкай магіле, плакаты да нейкай знамянальнай падзеі ці серыя жывапісных партрэтаў калгаснікаў — ардэнаносцаў, біост касманаўта — земляка ці генеральнае рашэнне святочнага ўбрання Мінска... Заказы бываюць самыя нечаканыя. Вось толькі ў 1983 годзе было завершана мастацкае афармленне станцыі першай чаргі Мінскага метрапалітэна, устаноўлена шматфігурная кампазіцыя «Рудабельская рэспубліка», адбылося адкрыццё помніка ў Шунейцы, спаленнай фашыстамі вёсцы... Рабілася афармленне для Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра, у прыватнасці, люстры і свяцільнікі. Новы аўтавакзал «Усходні» ў Мінску ўпрыгожылі мазаічныя кампазіцыі, а ў саўгасе «Гарадзец» Шаркоўшчынскага раёна створаны музей этнаграфіі і мастацтва.

Я не называю тут прозвішчы аўтараў, бо атрымаўся б доўгі пералік. Скажам, тое ж метро. Работа унікальная, час на яе — абмежаваны. Як амаль заўсёды ў такой сітуацыі, мастакі аб'ядналіся ў аўтарскія калектывы. Таму інтэр'еры такія розныя, па-свойму цікавыя. Іх аздобілі скульптурныя кампазіцыі з бронзы, каліровыя шкляныя вітражы, керамічныя пліткі з сюжэтнымі выявамі, «фларэнцыйская мазаіка» і адмысловыя свяцільнікі. Зрабіць такое саматужна наўрад ці хто змог бы. А Мастацкі фонд дзеля выканання важнага і выгаднага дзяржаўнага заказу пашыраў вытворчую базу, аплачваю аўтарам эксперыментальную работу, калі яе вымагалі ўмовы, забяспечваю ўсім патрэбнымі матэрыяламі. Што ў параўнанні з імі класічныя палатно і пэндзлі!

За год Мастацкі фонд БССР выконвае работы больш чым на восем мільёнаў рублёў. І частку сваіх прыбыткаў пастаянна траціць на пашырэнне, удасканаленне цэхаў і майстэрняў,

ТРЫВАЛЫ АЎТАРЫТЭТ

САВЕЦКІХ КАРЦІН НА ВАЕННУЮ ТЭМУ

РЭХА ВЫБУХУ

Без фільмаў пра Вялікую Айчынную вайну немагчыма ўявіць наш кінематограф.

Яшчэ ішла бітва з фашызмам, а на экране ўжо з'явіліся такія фільмы, як «Сакратар райкома», «Два байцы», «Вясёлка», «Яна абараняе Радзіму», якія выхоўвалі нянавісьць да ворага, усялялі веру ў перамогу. Трывалае месца ў сусветнай кінакласіцы занялі савецкія карціны на ваенную тэму, знятыя ў 50-я і 60-я гады: «Ляццяць жураўлі», «Балада пра салдата», «Лёс чалавека», «Бацька салдата»... Тут можна назваць яшчэ нямала іншых значных стужак, і ўсе яны — што самае важнае — знаходзілі і знаходзяць свайго гледача. Бо вайна, якая забрала 20 мільёнаў жыццяў савецкіх людзей і наклала свой трагічны цень на лёс практычна кожнай сям'і, не можа не хваляваць.

3 Дня Перамогі прайшло вось ужо амаль чатыры дзесяцігоддзі, нарадзіліся новыя пакаленні — са сваім жыццёвым рытмам, са сваімі праблемамі... Але заўважана вялікая была цана той Перамогі, заўважана небяспечны быў вораг, каб аднесці вопыт, набыты на франтах і ў тыле, да разрэду музейных экспанатаў. Вось чаму дзесяці савецкага мастацтва (і кіно, у прыватнасці) да ўсяго, што звязана з мінулай вайной, адносяцца як да рэальнасці духоўнага жыцця, бачаць у аналізе вопыту мінулага падмогу для аналізу сучаснага і, калі хочаце, будучыні. Размова, вядома ж, ідзе не столькі пра ваенны, колькі пра маральны вопыт народа, які падняўся на абарону Радзімы і перамог фашызм.

Падобна таму, як рэха працягвае гукаць ужо пасля таго, калі сам выбух адгрымеў, слова «вайна» і па сёння з'яўляе сваю неадназначную ўнутраную змест. Менавіта гэтым і тлумачыцца жанравая і тэматычная разнастайнасць адлюстравання вайны на сучасным савецкім экране.

Побач з трагічнай хронікай «Факт» Альматаса Грыквявічуса, у якой расказваецца аб знішчэнні фашыстамі жыхароў літоўскай вёскі, суседнічае тыповая меладрама «Ваенна-палявы раман» Пятра Тадароўскага. Побач з пабудаванай на асацыяцыях карцінай паэта Яўгенія Еўтушэўскага «Дзіцячы сад» пра лёс дзіцяці ваеннага часу існуе строга псіхалагічны фільм Уладзіміра Фокіна «Аляксандр маленькі», дзе апавядаецца пра гуманізм савецкага салдата, які прыйшоў вызваляць нямецкую зямлю ад фашызму.

Дарэчы, усе гэтыя стужкі паказваюць, што само паняцце «фільм пра вайну» варта сёння трактаваць значна шырэй, чым калісьці. Вядома, і цяпер робяцца такія чыста «ваенныя» фільмы, як, скажам, «Тарпеданосцы» Сямёна Арановіча, у якім расказваецца аб баявых дзеяннях савецкай авіяцыі на Поўначы, ці батальнае кінапалатно «Бітва за Маскву», пастаноўку якога завяршае аўтар слаўтага шматсерыйнага «Вызвалення» Юрый Озераў. А вось фільм «Бераг» Аляксандра Алава і Уладзіміра Навумава, пастаўлены паводле аднайменнага рамана Юрыя Бондарава, чыста ваенным ужо не назавеш.

Падзеі, што адбыліся ў гады вайны,

атрымліваюць у «Беразе» свой працяг у днях сённяшніх. Былы савецкі афіцэр, а цяпер вядомы пісьменнік, праз многа гадоў зноў сустракаецца са сваёй каханай, немкай, цяпер вядомай камерсантакай у ФРГ. У гэтай кінафрэсцы асабістая, інтымная сфера знаходзіцца ў магчымым магнітным полі сацыяльных працэсаў, што адбываюцца ў свеце. Менавіта так, у такіх маштабах думаюць і гавораць аўтары «Берага». Яны ўбачылі ў гісторыі рускага мужчыны і нямецкай жанчыны лёс пакалення, для якога вайна ніколі не перастане аддавацца трагічным рэхам...

Пастаянныя спалучэнні вайны і сучаснасці — гэта сведчанне, на мой погляд, несумненнай перабудовы мастацкай свядомасці. Вайна незвычайна востра ўспрымаецца сёння, і не як чыста гістарычны факт, а як гіганцкае духоўнае ўзрушэнне. Перабудова, пра якую ідзе размова, пачалася не сёння і не раптоўна. Яшчэ ў пачатку 60-х гадоў у выдатным фільме Марлена Хуцьева «Мне дваццаць гадоў» быў эпізод, які выклікаў самыя разнастайныя меркаванні: малады герой у думках сустракаўся са сваім загінуўшым на вайне бацькам і раіўся з ім, як жыць; прычым, бацька быў маладзейшы за героя... Менавіта ў гэтым фільме вопыт вайны паўстаў ужо як рэальнасць духоўнага жыцця.

У сярэдзіне 70-х гадоў важнымі вехамі ў развіцці ваеннай тэмы сталі фільмы Аляксея Германа «Дваццаць дзён без вайны» і Ларысы Шапіцка «Узыходжанне». У гэтых стужках рэжысёры, сталейшыя ў пасляваенныя гады, суадносілі свой жыццёвы вопыт з вопытам ваеннага часу, паказанага, як сведчаць відэавочы, вельмі дакладна. Многія тады былі ўражаны гэтай дакладнасцю работы рэжысёраў, раўнавагаў Перамогі, і звязвалі поспех перш за ўсё з вярненню фактам. Я, аднак, так не лічу. Вядома, скрупулёзная работа з фатаграфіяй і дакументамі ваеннага часу, трапна выбраная натура, сапраўдныя прадметы ваеннага і тылавога быцця — усё гэта, несумненна, адыграла сваю ролю. Аднак поспех карцін Германа і Шапіцка заключаецца галоўным чынам у тым, што да адлюстравання падзей вайны яны ішлі не праз насленні мінулых дзесяцігоддзяў, не праз радкі падручнікаў, а, я б сказаў, напрамую — як да рэальнасці свайго духоўнага жыцця. І гэта знайшло водгук у сэрцах гледачоў самых розных пакаленняў.

Цяпер у сувязі з ваеннай тэмай можна, відаць, гаварыць аб перамеркаванні творчай энергіі. Усё больш выходзіць фільмаў, непасрэдна не звязаных з адлюстраваннем баявых дзеянняў, аднак вайна ў іх аказваецца актыўнай дзеючай асобай, каталізатарам ідэйных і маральных канфліктаў. Усё гэта не выпадкова. Стаўшы рэальнасцю духоўнага жыцця, маральны вопыт Вялікай Айчыннай вайны будзе, я ўпэўнены, і ў далейшым крыніцай для нашага кінематографа. Бо жыве памяць аб жахах мінулай вайны, і ў той жа час не знікае і гарачае жаданне папярэдзіць яшчэ больш жудасны катаклізм — ядзерны...

Леў МАРТАУ.

Макар ПАСЛЯДОВІЧ

30 снежня 1984 года на 79-м годзе жыцця пасля працяглай цяжкай хваробы памёр вядомы беларускі пісьменнік, старэйшы журналіст, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны Макар Паслядовіч.

У некралогу, падпісаным кіраўнікамі ўрада і Кампартыі Беларусі, вядомымі пісьменнікамі, гаворыцца:

«Нарадзіўся Макар Паслядовіч 21 жніўня 1906 года ў вёсцы Караваева Пухавіцкага раёна ў сям'і рабочага-чыгуначніка. Пасля сканчэння сямігодкі вучыўся на падрыхтоўчых курсах для паступлення ў вышэйшую навуковую ўстанову. Затым працаваў у газеце «Беларуская вёска». У 1935—1939 гадах быў адказным сакратаром часопіса «Польныя рэвалюцыі». У час Вялікай Айчыннай вайны

— кіраўнік мар'інагорскай падпольнай групы, сувязны партызанскага атрада. Пасля вайны працаваў спецыяльным карэспандэнтам газеты «Звязда».

Першае апавяданне Макара Паслядовіча было апублікавана ў 1927 годзе. Плёна актыўнай творчасці пісьменніка ў 30-я гады з'явіліся зборнікі апавяданняў «Зруйнаваныя межы», «Людзі вясны», «Чатырнаццаты нумар», «Снайпер», апавесці «Марсель», «Хада ў заўтра», «Магістральны канал», раман «Паўстанне».

Пасля перамогі над гітлераўскай Германіяй пісьменнік бярэцца за адлюстраванне працоўнага гераізму савецкіх людзей, якія аднаўлялі разбураныя вайной гарады і вёскі рэспублікі. Апавесці «Цёплае дыханне», «3 табою побач», раман «Свято над Ліпскам», створаныя ў першае пасляваеннае дзесяцігоддзе, сталі прыкметнымі вехамі на творчым шляху пісьменніка.

Макар Паслядовіч вядомы таксама як аўтар п'ес, гумарыстычных апавяданняў. Яго п'яру належаць кнігі для дзяцей «Вучоны верабей», «Зялёны канверт», прыгодніцкая апавесць «Па воўчых сцежках», шматлікія пераклады з рускай мовы, сярод якіх творы А. Пушкіна, А. Чэхава, М. Горкага.

М. Паслядовіч быў адным з актыўных членаў праўлення Беларускага аддзялення Літфонду СССР. Праца ў літаратуры і друку, грамадская дзейнасць пісьменніка адзначаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, медалямі, ганаровымі граматамі і Граматамі Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

НА МОВАХ СВЕТУ

БАЛГАРЫЯ

Кніга апавесцей і апавяданняў Барыса Сачанкі «Ваўчыца», што выйшла летась у сафійскім выдавецтве «Народна культура», — першае асобнае выданне прозы пісьменніка на замежнай мове. У яе ўвайшлі наступныя творы: «Дзікбадзяга», «Соль», «Ваўчыца з Чортвай ямы», «Навальніца», «Смалякурня» і «Запіскі Занядабайлы».

Ва ўступным артыкуле Сімяона Уладзімірава, а таксама ў рэцэнзіях, якія з'явіліся ў балгарскім друку, высокая ацэньваецца творчасць беларускага празаіка. У прыватнасці, рэцэнзент штотыднёвіка «АВВ» Барана Лефтарова называе Барыса Сачанку майстрам навелы і апавесці і зазначае: «Пішучы пра сваё роднае Палессе, ён пранікнёна даследуе матывы паводзін герояў і сэнс іх жыцця, за будзённасцю і звычайнасцю якога часта схаваны важныя філасофскія праблемы існавання. Старонкі гэтых некалькіх добра падобраных навел населены галоўным чынам героямі, у якіх не ўсё ўдалося ў жыцці (апошняя нават называецца «Запіскі Занядабайлы»), людзьмі з дзіўным лёсам, якія ніяк не могуць пазбавіцца ад успамінаў альбо ўсё шукаюць тое, што згубілі ці страцілі безваротна. Яны ўступаюць у супярэчлівы канфлікт са сваёй чалавечай прыродай і з прыродай усяго існага наогул. Вось чаму ў тую хвіліну, калі трэба падводзіць вынікі, яны часта горка незадаволены, не супакойваюцца і шукаюць выхад з гэтага становішча. Б. Сачанка не імкнецца павучаць, нават калі яго героі адчуваюць за сабой неадольнае пачуццё віны. Стэль яго пісьма шчыры, натуральны, часта размоўны, апавядальна манера не шматслоўная, а сюжэтная кампазіцыя амаль заўсёды адкрытая і арыгінальная. Так ён наспявае адлюстраваць перажытае і асэнсаванае сваім жыццёвым вопытам, а добры пераклад дапамагае зрабіць гэта нашым здабыткам».

ГДР

Адзін за адным выходзяць творы Васіля Быкава ў Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы. Публікацыі ў перыядыцы, асобныя выданні, двухтомны збор твораў знаё-

мяць нямецкага чытача амаль з усім, што напісана пісьменнікам, які заваяваў сусветную вядомасць. Нядаўна выдавецтва «Мілітэрфэрлаг» выпусціла апавесць беларускага празаіка «Пайсці і не вярнуцца». Пераклала яе на нямецкую мову Тэа-Марыяна Баброўскі.

Цікава тут будзе нагадаць думку крытыка ГДР Лолы Дзюбюзер, выказаную ёю ў артыкуле «Як чалавек павінен застацца чалавекам»: «Калі чытаць творы Быкава адзін за адным, можна лёгка пераканацца ў тым, што сапраўды існуюць «быкаўскія героі» і «быкаўская сітуацыя»... Яго апавесці можна было б абазначыць адным судзальным цыклам, які ўяўляе сабой закончаны мастацкі свет, сістэму чалавечых адносін і пастаноўкі праблем. Гэта «сістэма» базіруецца на быкаўскай цікавасці да таго, як чалавек застаецца чалавекам нават у самай жорсткай барацьбе, што з'яўляецца найглыбейшай крыніцай яго стойкасці і слабасці. Творчасць пісьменніка прасякнута думкай, што людзі ва ўсялякай сітуацыі павінны адчуваць сваю адказнасць перад жыццём. Ён хоча паказаць, як рэагуе асоба ў выпадку, калі яна пераможана знешнімі абставінамі, што яна можа зрабіць супраць іх. Таму ў кожнай яго творы герой трапляе ў такую сітуацыю, калі ён застаецца адзін на адзін са сваімі перакананнямі, ідэаламі і ўяўленнямі, калі трэба прыняць самому тое адзінае рашэнне, што вызначыць увесь лёс. У большасці выпадкаў гэта выбар паміж жыццём і смерцю».

СССР

«Беларусь: людзі, падзеі, факты» — так называецца кніга Віктара Барушкі, якую выпусціла на пяці мовах — рускай, англійскай, іспанскай, нямецкай, французскай — рэспубліканскае выдавецтва «Беларусь». Асобныя раздзелы кнігі прысвечаны гісторыі Беларусі, яе насельніцтву, прыродзе, сацыяльнай і дзяржаўнай сістэме, эканоміцы, культуры рэспублікі, удзелу ў міжнародным жыцці.

Выданне багата ілюстравана чорна-белымі і каляровымі фатаздымкамі.

Аляксей ГАРДЗІЦКІ.

Нядаўна ў Мінску прайшлі гастролі вядомай савецкай спявачкі, народнай артысткі СССР Марыі Біешу. Яна пазнаёміла беларускіх аматараў класічнай музыкі з операй Генры Персела «Дыдона і Эней», лібрэта якой стваралася на падставе паэмы старажытнарымскага паэта Вяргілія. Твор прагучаў у канцэртным выкананні. НА ЗДЫМКУ: Марыя БІЕШУ выступае разам з хорам Мінскага музычнага вучылішча імя Глінкі і дырыжорам з Малдавіі Аляксандрам САМОІЛЭ.

Фота Л. РАГІНСКАГА.

УЗЯТА ПАД АХОВУ ТРОХСОТГАДОВАЕ ДРЭВА-ПОМНІК ПРЫРОДЫ

ЯНКАЎ ЯСЕНЬ

На поўначы Мінскага раёна знаходзіцца невялікая, але вартая ўвагі вёсачка—Лысая Гара. Яе вузкая вуліца перакінулася з аднаго схілу на другі праз вяршыню высокага, пануючага над усёй мясцовасцю пагорка, які падымаецца над узроўнем мора на 342 метры. Да таго часу, як на тым жа Мінскім узвышшы ўдакладнілі вышыню гары Дзяржынскага—346 метраў, ён лічыўся самай высокай кропкай на тэрыторыі Беларусі.

Праўда, назва «Лысая» цяпер не падыходзіць да гары. Наадварот, у летні час над ёй ужо здалёку відаць шапку густых дрэў, што пакрывае і дамы і вуліцу. У лысагорскіх прысадах знойдуцца ліпы, клёны і цэлае сямейства ясеняў, сярод якіх—велічны, трохсотгадовы ясень-патрыярх, узяты пад ахову як помнік прыроды. Магутны, увесь у нарастах ствол гэтага гіганта можна абняць толькі чацвярэм. На вышыні прыблізна другога паверха ён распадаецца на першыя, у шэрадымчатай кары-кальчужы галіны, якія надтрымліваюць высокі і густы шацёр-крану. Цікава, што ў лысагорскага ясеня ёсць імя—Янкаў ясень.

Першапачатковая прычына з'яўлення назвы забыта, але, як гэта нярэдка бывае, захавалася легенда пра Янку, у гонар якога нібыта і названа дрэва. Па старажытных, яшчэ язычніцкіх паданнях, у самую кароткую летнюю ноч на Яна Купалу адбываюцца розныя чуды: цвіце няўлоўная папараць-кветка, іменна ў купальскую ноч трэба дзяўчатам гадаць, каб даведацца пра свайго парачонага, а акрамя таго, збіраюцца на гулянін-шабашы ведзьмы, лесуны і ўсякая іншая нячыстая сіла. Звычайна месца іх гуль-

няў — Лысая Гара, праўда, у кожнай акрузе свая.

Дык вось, на той Лысай Гары, пра якую ідзе расказ, ведзьмакі і лесуны выбралі не паліну, як звычайна, а самы стары і моцны ясень. Наступала купальская ноч, і лысагорцы ўжо загадзя моцна зачынялі дзверы, зашэвалі вокны і з дому ні на крок.

Нарэшце, знайшоўся прыгажун і асілак, каваль Янка, які пазваўу лысагорцаў ад нячыстай сілы.

Але цікава, што ў апошнія дзесяцігоддзі тлумачэнне назвы, якую носіць лысагорскі ясень, атрымала дапаўненне, працяг. Калісьці менавіта ў наваколлях Лысай Гары—Прудзішча, Селішча, Апоны — «вандравалі», мянялі месца арэнды Луцэвічы — бацька, а потым і маці народнага беларускага песняра Янкі Купалы. Пазней у Лысай Гары жылі блізкія прыяцелі самога паэта—Бычкоўскія (у музеі Янкі Купалы захоўваецца фатаграфія і кніга «Шляхам жыцця» з даравальнымі надпісамі паэта сваім сябрам Бычкоўскім). Купала і юнаком, і ўжо вядомым паэтам нярэдка бываў у Лысай Гары. Таму цяпер некаторыя турыстычныя маршруты, што пралягаюць па Купалаўскіх месцах, праходзяць праз Лысую Гару. А там і Янкаў ясень ніхто не міне, абавязкова наведваюцца палюбавацца магутным дрэвам, пад якім, як сцвярджаюць старажытны, любіў адначываць адзін і з сябрамі Янка Купала. Так з'явілася яшчэ адно, не менш цікавае тлумачэнне прычыны, па якой лысагорскі ясень-патрыярх называецца Янкаў...

Л. ПРАКОПЧЫК.

Палачанін Анатолий Міхеев — вядомы ў Беларусі народны майстар, разьбяр па дрэву. Створаныя ім кампазіцыі дэманстраваліся на шматлікіх рэспубліканскіх, усесаюзных і замежных выстаўках. А нядаўна А. Міхеев пабываў у Маскве на ВДНГ СССР. На вачах глядачоў ён выразаў з дрэва фігуркі рыбака, паляўнічага, казачных герояў...

Наогул Анатолий Міхеев — на ўсе рукі майстар: бацька навучыў яго ў свой час сталярнічаць, бандарыць, шыць, з зямлёй у працяжыцца. Пасля заканчэння прафесійна-тэхнічнага вучылішча Анатолий Міхеев некаторы час працаваў сталяром. Рэчы ён рабіў адмысловыя: дзверцы шафы, скажам, абавязкова нейкай разьбой аздобіць, кніжную паліцу — барэльефам. Неяк у вольны час выразаў герб Савецкага Саюза, паказаў знаёмым. Тыя параілі яму сур'ёзна заняцца разьбой. Так хлопец прыйшоў на фабрыку мастацкіх вырабаў у Полацк [яна вырасла з пасляваеннай арцелі «Чырвоная вышывальшчыца»]. Зробленыя тут майстрам шматлікія драўляныя сувеніры з поспехам канкуруюць на выстаўках з работамі яго калегаў, карыстаюцца попытам у пакупнікоў у магазінах Мастацкага фонду БССР. Цяпер майстар рыхтуе да рэспубліканскай выстаўкі, прысвечанай 40-годдзю Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне, кампазіцыю «Пойдем у партызаны».

НА ЗДЫМКАХ: Анатолий МІХЕЕВ за работай; такія рэчы выпускаюцца на Полацкай фабрыцы мастацкіх вырабаў: «Францыск Скарына», разьба па дрэву; ручнік.

Фота С. КРЫЦКАГА.

ЗНАХОДКІ АРХЕОЛАГАЎ

ТУТ БУДЗЕ ГОРАД АДРОДЖАНЫ

Каб трапіць у XI стагоддзе, карэспандэнту запатрабавалася зрабіць дзесятак крокаў у бок ад адной з самых ажыўленых магістралей у цэнтры паўтарамільённага Мінска — вуліцы М. Горкага, потым столькі ж уніз па ступеньках драўлянай лесвіцы. Тут археалагічная экспедыцыя Інстытута гісторыі АН БССР вядзе раскопкі гарадскіх варот і магутнага абарончага вала Менскага крамля.

Вал гэты нават па мерках дня сённяшняга ўражае сваёй магутнасцю — не так проста было нашым продкам, калі пад рукамі толькі сякера ды рыдлёўка, пабудоваць трывалую непрыступную сцяну шырынёй трыццаць і вышынёй дзесяць метраў. Тым больш, што ўвесь іх будаўнічы матэрыял — вялікія, у абхват бяровы ды пясок з суглінкамі. Мінская крапасная сцяна вытрымала не толькі варожыя асады і нашэсці, але і больш сур'ёзнага праціўніка — час. А такіх канструкцый абарончых умацаванняў археолагам краіны яшчэ не даводзілася сустракаць нават пры раскопках Маскоўскага, Наўгародскага і Кіеўскага гарадзішчаў.

— Знойдзены горад унікальны, — расказвае загадчык аддзела археалогіі Інстытута гісторыі АН БССР, доктар гістарычных навук Л. Побаль. — Раскопкі яшчэ не закончаны, але паявілася ўжо магчымасць дэталёва вывучыць будаўнічыя прыёмы старажытных славян. А дэндрааналагічны аналіз дрэвавых кольцаў са спілаў бяровёнаў, з якіх узведзены вал, дазваляць з дакладнасцю да аднаго года датаваць калі не нараджэнне Мінска, то час пачатку будаўніцтва яго крамля. Сёння мы можам смела сцвярджаць, што крэпасць пачыналі ўзводзіць у канцы XI стагоддзя.

Раскопкі, пад бетонам і асфальтам гарадскіх вуліц — не разлік на ўдачу, не інстынктыўнае чутцё, якое нечакана натхніла даследчыкаў. Іх кіраўнік — загадчык сектара археалогіі зон новабудуўляў, кандыдат гістарычных навук Г. Штыхаў цвёрда ведаў, што і дзе шукаць. Ён знайшоў самы стары, датаваны 1793 годам план Мінска, які захоўваўся ў архівах, дасканала вывучыў славянскія летапісы, што расказваюць аб гэтых землях, іншыя пісьмовыя дакументы, супаставіў іх з картай сучаснага горада. Разлік вучонага аказаўся дакладным.

Разам з Г. Штыхамым ідзем уздоўж крапасной сцяны. Старадаўняя кладка, якая добра захавалася, пакуль што не паўнасьцю вызвалена ад гунту. Па ўсланай бяровёнамі маставой, мінулыя гарадскія вароты, трапляем на тэрыторыю паселішча. Для старажытных ён быў даволі вялікім горадам плошчай 3 гектары і з насельніцтвам паўтары тысячы чалавек — такі папярэдні «перапіс» праз дзевяць вякоў правялі гісторыкі, якія ў мінулым сезоне даследавалі ўжо невялікую частку Мінскага замчышча.

Цікавую калекцыю сабрала на раскопе малодшы навуковы супрацоўнік Т. Скрыпчанка.

Т. Скрыпчанка акуратна — цяпер гэта ўжо музейныя экспанаты — раскладвае рознакаляровыя шкляныя бранзалеты. Самыя што ні на ёсць модныя, толькі крыху выцвілія і пацямнелыя — час не шкадуе і шкло. Побач паяўляецца не менш модны сёння самшытыя грэбень, потым — розныя пацеркі. Адна, быццам новенькая, зазгляла на сонцы. Археалагі растлумачылі, што такія вырабы былі тыповыя для Кіеўскай Русі — на шкло наносіцца залатая фольга, якая пакрываецца яшчэ адным слоём расплаўленага шкла.

Цяпер тут працуюць археолагі. Пакуль расчысцілі першую рабочую пляцоўку плошчай 800 квадратных метраў, ім давялося літаральна па пясчынцы перапрацаваць 3 200 кубаметраў гунту — калі што-небудзь цяпер застаецца незаўважаным, то прападзе назаўсёды. Старанні шчодр апаціліся — шэсць з палавінай тысяч знаходак, якія маюць немалую навуковую каштоўнасць, ляглі на стол даследчыкаў.

— Што будзе з горадам, які вы знайшлі, калі закончацца раскопкі?—цікавілюся ў Г. Штыхава.

— Задача сектара археалогіі зон новабудуўляў — ісці перад будаўнікамі, пасля іх нам ужо няма чаго рабіць. На Мінскае замчышча мы прыйшлі перад метрабудуўцамі — на месцы вала і варот планавалася ўзвесці станцыю «Няміга». Але тое, што знойдзена, перасягнула ўсе чаканні. І яго трэба захаваць для нашчадкаў. Мы маем намер, як каўпаком, накрывіць старажытны горад шкляным дахам і сценамі, стварыць тут гісторыка-археалагічны музей.

Р. НОВІКАЎ.

Гумар

— У мяне ёсць мара,—сказаў адзін гангстэр другому, — аграбіць банк і пакінуць пры гэтым адпячаткі пальцаў майёй цешчы.

— Тата, што такое дыпламатыя?

— Гэта майстэрства ўжнімаць брыво, а не голас!

Банкір, які жадае выдаць замуж сваю не першай мала-

досці дачку, гаворыць ёй:

— Калі прыйдзе граф, сядзь каля грашовга сейфа. На яго фоне ты здаешся маладзейшай!

На трыбуне адзін з балельшчыкаў бесперапынна крычаў. У канцы матча ён прасіеў суседу:

— Я, здаецца, згубіў голас.
— Пашукайце яго ў мяне ў вуху.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 41

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82